

Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology, Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines in Social Sciences

Vol:4, Issue:21
sssjournal.com

pp.3114-3127
ISSN:2587-1587

2018
sssjournal.info@gmail.com

Article Arrival Date (Makale Geliş Tarihi) 25/05/2018 | The Published Rel. Date (Makale Yayın Kabul Tarihi) 03/08/2018
Published Date (Makale Yayın Tarihi) 04.08.2018

**DERSLERDE AKILLI TELEFON SİBER AYLAKLIĞI ÖLÇEĞİ (DATSAÖ):
ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİ İÇİN BİR ÖLÇEK UYARLAMA ÇALIŞMASI¹**

*THE SMART PHONE CYBERLOAFING SCALE IN CLASSES (SPCSC): A SCALE
ADAPTATION STUDY FOR UNIVERSITY STUDENTS*

Dr. Öğr. Üyesi Murat POLAT

Muş Alparslan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, m.polat@alparslan.edu.tr,
Muş/ürkiye

ÖZ

Bu araştırmanın amacı Blau, Yang ve Ward-Cook (2006)'un geliştirmiş oldukları "Siber Aylaklık Ölçeği" nin üniversite öğrencilerinin derslerde akıllı telefon üzerinden gerçekleştirdikleri siber aylaklık düzeylerinin belirlenmesi amacıyla Türkçe'ye uyarlanması, geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarının yapılmasıdır. Araştırmanın örneklem grubu Muş Alparslan Üniversitesi Eğitim Fakültesinin farklı anabilim dallarında (Türkçe, Sosyal Bilgiler, Okul Öncesi ve Sınıf Öğretmenliği) 2017-2018 akademik yılı bahar döneminde öğrenim gören toplamda n=217 üniversite öğrencisidir. Ölçeğin orijinali 16 madde ve üç alt faktörden (tarama siber aylaklığı, işle ilgili olmayan e-posta siber aylaklığı, etkileşimsel siber aylaklık) oluşmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak DATSAÖ' nin yanı sıra, bir adet Kişisel Bilgi Formu, Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği ve Siber Aylaklık Etkinlikleri Ölçeği kullanılmıştır. Ölçeğin Spearman Brown iki yarı test güvenilirliği sınavında, güvenilirlik katsayısı toplam ölçek puanları için .75, tarama siber aylaklığı alt grup puanları için .85, etkileşimsel siber aylaklık alt grup puanları için .80 ve eğlence siber aylaklığı alt grup puanları için .75 olup, p<.001 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. DATSAÖ'nin iç tutarlık katsayısı $\alpha=.88$ dir ve madde toplam güvenirlik katsayıları .27-.74 arasında değişmektedir. Her bir madde varyansının alt grup puan varyansı ile arasındaki ilişki ise, değerler .41 ile .59 arasındadır. Benzer ölçeklerle gerçekleştirilen geçerlik sınavında, DATSAÖ ile diğer ölçeklere ait "sosyal ağ bağımlılığı" ve "arama" alt boyutları arasında aynı yönde orta ve yüksek düzeyde ilişki bulunmuş, belirlenen faktör yapısının ölçeğin orijinali ile benzer bir uyum gösterdiği görülmüştür. Bu sonuçlar, DATSAÖ' nin geçerlik ve güvenilirlik açısından, üniversite öğrencilerinin derslerde akıllı telefonları üzerinden gerçekleştirdikleri siber aylaklık düzeyini belirlemede uygun bir yardımcı araç olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Siber aylaklık, Akıllı telefon, Üniversite öğrencileri, Ölçek uyarlama.

ABSTRACT

The aim of this study was to adapt Turkish terminology and to assess the reliability and validity of the Turkish version of the Cyberloafing Scale, an assistive tool developed by Blau, Yang ve Ward-Cook in 2006 for determining the cyberloafing behavior, in a sample of university students. The research was planned according to the methodological research method. 217 university students who used the smart phone and enrolled at Muş Alparslan University during the 2017-18 academic year participated in the research on a voluntary basis. The original scale consists of 16 items and three sub factors. In the research, in addition to the Smartphone Addiction Scale, Demographical Information Form and Scale of Cyberloafing Activities were used as tools for collecting data. For the split-half test (Spearman Brown) reliability of the scale, the correlation ratio detected for the total scale points obtained from application was .75, the correlation ratio detected for the browsing-related cyberloafing sub-groups obtained from the application was .85, .80 for the interactive cyberloafing group points and .75 for the entertainment cyberloafing sub-group points (p<.001). The co-efficient of internal consistency detected for the reliability of The Smart Phone Cyberloafing Scale in Classes (SPCSC) was $\alpha=.88$, the total item reliability co-efficients ranged between .27-.74. As for the values in the relation between the variant of each item and the sub-group variant, they ranged between .41 and .59. In the validity test actualized with similar scales, a positive correlation was found between SPCSC and social networking addiction and also one was found with the browsing, it was observed that the structure of the determined factor was in similar harmony with the original scale. The level of validity reliability of SPCSC indicates that it is an appropriate assistive tool in determining the smart phone cyberloafing scale in classes of university students.

Keywords: Cyberloafing, Smart phone, University Students, Scale Adaptation

¹ Bu çalışma 03-05 Mayıs 2018 tarihleri arasında Muş'ta düzenlenmiş olan "1. Uluslararası STEM ve Eğitim Bilimleri" kongresinde sunulmuş sözlü bildirinin genişletilmiş halidir.

1. GİRİŞ

Gelecek nesiller muhtemelen 21. Yüzyılı, dijital, siber, sanal, akıllı, yapay vb. kelimelerin gündelik hayatımıza en yoğun şekilde girdiği bir çağ olarak hatırlayacaklardır. Hatta bu kelimeler hemen her dilde ve kültürde sıklıkla karşımıza çıkan ve teknoloji kültürünün artık onlarsız tanımlanamayacağı bir fenomenin tanılayıcı bileşenlerine dönüşmüşlerdir. İnsanlar işyerinde, evde, sokakta, okulda ve daha birçok mekanda yani tahayyül edilebilecek hemen her yerde bu bileşenleri içeren teknolojileri (akıllı telefon, tablet, vb.) bir şekilde kullanır haldeler. Öyleki günümüz çocuklarının, öğrencilerinin, çalışanlarının her biri artık birer dijital yerli, dijital göçmen, Z kuşağı, Net jenerasyonu vb. (Arabacı ve Polat, 2013) türden teknoloji referanslı kavramlarla anılmaktalar.

Bu durumun elbette insan ve toplum gelişimi açısından çok çeşitli doğurguları da bulunmaktadır. Bu doğurgular farklı disiplinler açısından kimi zaman olumlu olabileceği gibi kimi zamansa beklenmedik olumsuz sonuçlar olarak kategorize edilebilirler. Örneğin burada adı geçen teknolojilerin hayatı akıllı yöntemlerle kolaylaştırması olumlu bir sonuç iken özellikle aşırı kullanıma dayalı internet/teknoloji bağımlılığı, sanal veya siber aylaklık ve daha ileri seviyelerde belki de bir siber zorbalık (Demir ve Seferoğlu, 2016) kavramı olarak bu sonuçlarla karşılaşılabilir. Bu sonuçlar içerisinde son 10 yılda tüm Dünya 'da olduğu gibi Türkiye'de de en çok öne çıkan kavramlardan birinin ise siber aylaklık olduğu söylenebilir.

1.1. Siber Aylaklık Kavramı

Siber aylaklık/sanal kaytarma kavramının uluslararası ve ulusal alan yazındaki seyrine odaklandığımızda; kavramın Türk alan yazınında ilk olarak tarafından; uluslararası alanda ise Robinson ve Bennett'in (1995) yaptığı sınıflandırma temel alınarak Lim (2002) tarafından kullanılmış olduğu kabul edilmektedir. Özellikle 2000'li yılların başından itibaren önce işletme, daha sonra da eğitim alan yazınında kullanılmaya başlanan sanal kaytarma/siber aylaklık kavramının, uluslararası alan yazında "cyberslacking", "cyberbludging", "cyberdeviance", "cyberloafing" gibi terimlerle ifade edildiği ve Türkçe'ye "sanal kaytarma", "siber aylaklık", "sanal aylaklık" olarak genel kullanım açısından nihai olarak çevrilmiş (Arabacı, 2017; Demir ve Seferoğlu, 2016; Keklik, Kılıç, Yıldız ve Yıldız, 2015; Özkalp, Aydın ve Tekeli, 2012; Vitak, Crouse ve LaRosa, 2011'den Akt: Seçkin ve Kerse, 2017) olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla siber aylaklık kavramının zaman zaman sanal aylaklık olarak kullanılmalarının olduğu da alan yazın açısından ifade edilebilir. Fakat zamanın ruhu göz önünde bulundurulduğunda sanal kaytarma yerine siber aylaklığın daha özgün bir kullanım olduğu ön görülmektedir.

En genel anlamıyla "Siber Aylaklık" kavramını tanımlamak istediğimizde ise günümüz koşullarında insanların teknolojiyi özellikle bazı kişisel amaçları için (eğlenmek, internette gezinmek, sosyal ağları ve kişisel e-postalarını kontrol etmek, vb.) hem iş yerlerinde (mesai saatleri içinde) hem de örgün eğitim ortamlarında (dersler esnasında) üretkenlik karşıtı davranışlar amacıyla bilinçli kullanmaları olarak tanımlayabilmek mümkündür.

Nitekim gerek ulusal gerekse uluslararası alan yazında (Arabacı, 2017; Bağrıaçık Yılmaz, 2017; Candan ve İnce, 2016; Çınar ve Cinisli, 2018; Demir ve Seferoğlu, 2016; Hayıt ve Dönmez, 2016; Kaplan ve Çetinkaya, 2014; Karaoğlu Yılmaz vd., 2015; Keklik vd., 2015; Keser, Kavuk ve Numanoğlu, 2016; Kurt, 2011; Liberman vd., 2011; Lim ve Chen, 2012; Özdem ve Demir, 2015; Özkalp, Aydın ve Tekeli, 2012; Sağır ve Ataş, 2017; Seçkin ve Kerse, 2017; Ulusoy ve Gültekin Benli, 2017; Ünal ve Tekdemir, 2015; Varol ve Yıldırım, 2017a, 2017b; Varol ve Yıldırım, 2018; Yağcı ve Yüceler, 2016; Yıldız, Yıldız ve Ateş, 2015; Yılmaz, Doğanalp ve Durmaz, 2016) da burada yapılan tanıma yakınsak şekilde çeşitli ama birbiriyle örtüşen tanımlamaların olduğu ifade edilebilir.

1.2. Siber Aylaklığın Boyutları Ve Türleri

Alan yazın incelendiğinde siber aylaklığı; internet bağımlılığıyla (Demir ve Seferoğlu, 2016; Keser, Kavuk ve Numanoğlu, 2016), akademik motivasyonla (Özcan, Gökçearslan ve Yüksel, 2017), öğretme ve öğrenme çevreleri ve sınıf ortamıyla (Akbulut vd., 2016; Çınar ve Cinisli, 2018; Varol ve Yıldırım, 2017; Varol ve Yıldırım, 2018; Yılmaz vd., 2015), örgütsel adaletle (Yıldız, Yıldız ve Ateş, 2015), örgütsel bağlılıkla (Candan ve İnce, 2016), zaman yönetimiyle (Sağır ve Ataş, 2017), siber sağlıkla (Mihçı ve Kılıç Çakmak, 2017), tezden kaytarmayla (Yılmaz, Doğanalp ve Durmaz, 2016), bilişsel kapılmayla (Hayıt ve Dönmez, 2016), demografik özelliklerle (Kaplan ve Çetinkaya, 2014), örgütsel öğrenmeyle (Keklik vd., 2015), sosyal

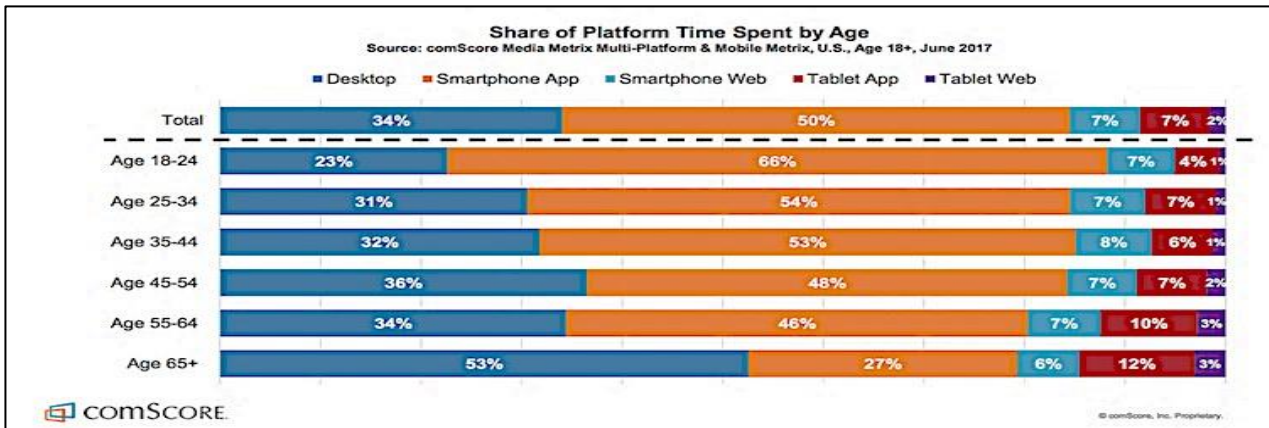
çekicilikle (Akbulut, Dönmez ve Dursun, 2017), öz-düzenleme ve mizaçla (Gökçearsan vd., 2016; Prasad, Lim ve Chen, 2010), planlanmış davranış teorisiyle (Askew vd., 2014), sosyal ağ kullanımıyla (Andreassen, Torsheim ve Pallesen, 2014), akıllı telefon bağımlılığı ve öz-yeterlikle (Gökçearsan vd., 2016) ve beş faktör kişilik kuramıyla (Jia, 2008) ilişkilendiren birçok araştırma mevcuttur.

Bu durum siber aylaklığın günümüzde özellikle mobil bir teknoloji olan ve sanal uygulamalar, internet vb. ortamlara kolay ulaşım imkanını arttıran akıllı telefonların yaygın kullanımından kaynaklı olarak başta iş yerleri, kamusal alanlar, özel veya resmi örgün eğitim örgütleri olmak üzere çok çeşitli alanlarda karşılaşılabilen bir davranış olduğunu ve bu nedenle de oldukça fazla alt boyutlarının ve türlerinin olduğu sonucunu ortaya koymaktadır. Ancak siber aylaklık üzerine yürütülmüş olan tüm bu çalışmaların ortak boyutları ele alındığında bu boyutların özellikle akıllı telefonlar üzerinden gerçekleştirilen “Etkileşimsel siber aylaklık, Tarama siber aylaklığı ve Eğlence siber aylaklığı” boyutlarına indirgenebileceği de ön görülebilir. Diğer yandan İnce ve Gül’e (2011) göre en genel anlamıyla siber aylaklığın toplamda altı türü olduğu ifade edilmektedir. Bu türler şu şekildedir: *Kişî ve örgütler açısından*: Zararlı sanal aylaklık-zararsız sanal aylaklık; *Etki ve sonuçları açısından*: Küçük (ikincil) sanal aylaklık- Ciddi/önemli (birincil) sanal aylaklık; *Ahlak açısından*: Ahlaka uygun sanal aylaklık-ahlaka aykırı sanal aylaklık; *Yasal yükümlülükler açısından*: Yasaya uygun sanal aylaklık-yasa dışı sanal aylaklık; *Harcanan zaman açısından*: Kısa süreli sanal aylaklık- uzun süreli sanal aylaklık; *Yönetim politikası açısından*: Mücadele etmeyi gerektiren sanal aylaklık-tolerans gösterilebilir sanal aylaklık (İnce ve Gül, 2011). Başka bir deyişle siber aylaklık davranışının çeşitli dereceleri ve yine bu derecelere bağlı olarak 12 farklı alt türü bulunmaktadır.

Siber aylaklığın türleri göz önünde bulundurulduğunda örgün üniversite eğitimi bağlamında siber aylaklığın önemini iyi anlaşılması gerekmektedir. Zira üniversite öğrencilerinin okul dışında ders çalışma saatlerinde ve daha önemlisi ders saati içerisinde interneti çok fazla kullanmaları giderek önemli bir sorun (Seçkin ve Kerse, 2017) haline almaya başlamıştır. Özellikle akıllı telefonlar üzerinden sınıf ortamlarında dersler esnasında internet teknolojilerine erişimin oldukça kolay olması sınıfta öğrenim için harcanan zaman, öğretim elemanının sınıf yönetimi politikası/stratejisi, öğrenme ve öğretme çevresine etki ve sonuçları bakımından hem kişisel hem de örgütsel bir takım zararlı/uygun olmayan veya zararsız ancak belli bir oranda etkin yönetilmesi gereken istenmeyen öğrenci davranışları doğurabilmektedir.

1.3. Üniversite Öğrencileri Ve Siber Aylaklık

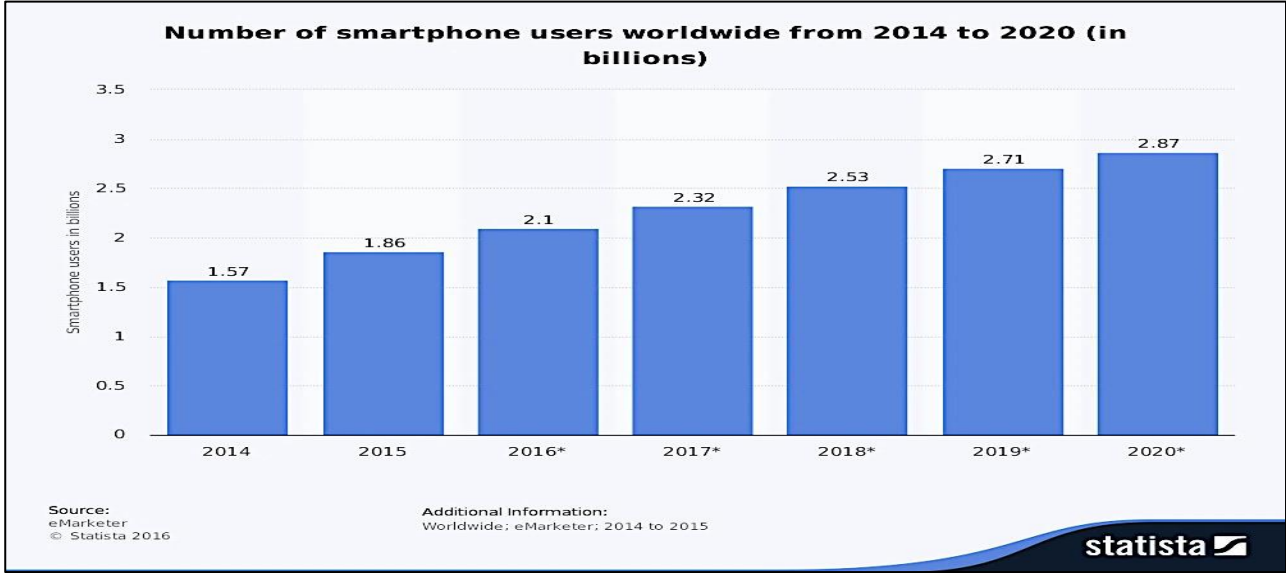
Değişen Dünya ‘da her geçen gün bir başka yenilikle karşımıza çıkan akıllı telefon ve benzeri diğer teknolojilerin özellikle üniversite öğrencileri arasında yaygın kullanımının olduğu söylenebilir. Bu yorumu Amerika’da 2017 Haziran ayına dair yayımlanmış olan ve genç yaş nüfusunun başta akıllı telefon ve tablet teknolojisi olmak üzere çeşitli teknolojilere harcadığı zamanı açıklayan bir çalışma raporunun sonuçları (Şekil 1.) da desteklemektedir.



Şekil 1. Yaşlara göre çoklu teknolojik ortamlarda harcanan süre

Şekil 1. incelendiğinde özellikle 18–34 yaş arası genç yetişkinlerin %54 ile %66 oranında değişen bir aralıkta akıllı telefon uygulamalarını yoğun olarak kullanıyor oldukları ve hatta akıllı telefon üzerinden internet kullanım oranlarıyla beraber hesaplandığında bu sonucun %61 ile %73 aralığında daha da yüksek bir aralıkta değişen değerler aldığı görülebilmektedir. Bu yaş aralığının büyük oranda üniversite öğrenimi

görüyor olduğu varsayımından yola çıkılırsa eğer özellikle üniversite öğrencilerinin diğer kademe ve yaş aralığındaki nüfusa oranla oldukça yoğun bir şekilde akıllı telefon kullanımının olduğu bunun için ciddi bir zaman ayırıyor oldukları anlaşılmaktadır. Bu çalışma ve sonuçları ülkemiz açısından değerlendirildiğinde ise benzer bir sonucun ortaya çıkabileceği ön görülebilir. Çünkü tüm Dünya çapında akıllı telefon kullanıcıları sayısının günümüz ve 2020'de hangi sayıda olacağını ön gören ve e-market ve statista şirketlerinin ortak yürütmüş oldukları bir diğer araştırma raporuna göre 2018 yılı itibariyle şuan Dünya çapında 2.53 milyar insan akıllı telefon kullanıcısı olarak gözükmekte ve bu sayınsa 2020 yılında giderek artarak 2.87 milyar kişiye çıkması beklenmektedir (Şekil 2.).



Şekil 2. 2014'ten 2020'ye Dünya çapında akıllı telefon kullanıcılarının sayısı

Mevcut buradaki raporların verileri ışığında özellikle bir örgün eğitim örgütü olarak üniversitelerde sınıf yönetimi açısından yeni stratejilerin düşünülmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Ancak bunun öncesinde sınıflardaki siber aylıklık düzeylerinin ve ilişkili olduğu diğer kavramların tüm boyutlarıyla ele alınması ve oluşturulacak stratejilerin bu çerçevede değerlendirilmesi fayda sağlayacaktır.

Nitekim bu konuda ülkemizde yürütülmüş kimi çalışmalar da konun önemine dikkat çekmektedirler. Örneğin Seçkin ve Kerse (2017) 808 üniversite öğrencisi üzerinde gerçekleştirdikleri bir çalışmada öğrencilerin ders içi ve okul dışında ders çalışma saatlerinde sanal kaytarma davranışlarına yöneldiklerini ancak öğrencilerin derslerde işlenen konu hakkında da internet üzerinden araştırma yaptıkları sonucuna ulaşmışlardır. Varol ve Yıldırım (2017) ise özellikle labaratuvar derslerine katılan üniversite öğrencilerine yönelik araştırmaları sonunda derslerde siber aylıklığın nedenlerinin anlaşılmasının eğitimcilere etkili öğrenme ortamları açısından yeni fırsatlar sunacağı görüşünü savunmuşlardır. Ayrıca Varol ve Yıldırım'ın (2018) yaptıkları ikinci bir araştırmanın sonuçlarına göre sınıf ortamında eğitimcilerin iletişim stilleri ve öğretme tarzları üniversite öğrencilerinin derslerde sergiledikleri siber aylıklık davranışının ön belirleyicisi olabilmektedir.

Çınar ve Cinisli'nin (2018) araştırmaları da daha önceki benzer sonuçları desteklemekle birlikte sınıf içerisinde siber aylıklık açısından üniversite öğrencilerinin ilk sırada mesaj atmayı, ikinci sırada spor içerikli web sayfalarını taramayı ve üçüncü sırada ise dersle ilgisi olmayan başka bir kişi ya da kişilerle telefonla konuşmayı tercih ettiklerini göstermektedir. Bu arada özellikle kız öğrencilerin daha çok tercihi telefonlarına internet uygulamaları indirmek ve alışveriş sitelerini ziyaret etmektir. Bağrıaçık Yılmaz'a (2017) göre de üniversite öğrencileri en çok mesajlaşma etkinliğiyle siber aylıklık yapmaktadır. Bunun ardından sosyal paylaşım siteleri, kişisel ilgiler ve haber siteleri gelmektedir. Öğrencileri bu davranışlardan alıkoyan etkenler bulunduğu gibi, öğrenciler kendi aldıkları önlemler ile de kendilerini kontrol etmeye çalışmaktadırlar. Ergün ve Altun (2012) özel bir üniversitede gerçekleştirdikleri araştırmalarında ise öğrenciler derslerde siber aylıklık yaptıklarını kabul ettiklerini, ancak bu durumun kabul edilebilir bir durum olmadığına farkında olduklarını belirtmişlerdir.

Görüleceği gibi bir eğitim ortamı olarak üniversitelerdeki öğrencilerin dersler esnasında çoğu zaman ellerinden çeşitli şekillerde düşürmedikleri akıllı telefonlar üzerinden derslerde çeşitli siber aylıklık davranışları sergiledikleri, artık herkesçe kabul edilen bir gerçektir. Ancak alan yazındaki özellikle siber aylıklığa dair yürütülen çalışmalar incelendiğinde bu çalışmalarda kullanılan ölçeklerin içeriğinde akıllı telefon vurgusunun olmadığı ve daha çok genel olarak bilgisayar laboratuvar derslerindeki bilgisayarlar üzerinden veya doğrudan kişisel bilgisayarlar üzerinden yapılan siber aylıklık davranışlarını ölçmeye yönelik genel ölçekler olduğu görülmüştür. Oysaki öğrencilerin derslerdeki siber aylıklık davranışları büyük oranda akıllı telefonlar üzerinden ve hemen her ders türünde gerçekleşebilmektedir. Bu bağlamda mevcut bu araştırmanın temel amacı: Çalışanların iş başında siber aylıklık düzeylerinin tespiti için Blau, Yang ve Ward-Cook (2006) tarafından geliştirilmiş olan siber aylıklık ölçeğinin üniversite öğrencilerinin derslerde akıllı telefonla yaptıkları siber aylıklık düzeylerinin belirlenmesi amacıyla Türkçe'ye uyarlanması, geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarının yapılmasıdır.

Bir ölçek geliştirmek yerine uyarlama yapılmasının nedeni; üniversite öğrencilerinin internet kullanım eğilimleri, teknoloji okuryazarlıkları, ders içi sanal aylıklık nedenleri vb konularda alan yazında çeşitli türden ölçekler bulunmasına karşın özellikle ulusal alan yazında doğrudan derslerde akıllı telefon üzerinden yapılan üretkenlik karşıtı (siber aylıklık) davranış eğilimlerinin belirlenmesine ilişkin herhangi bir ölçeğe rastlanmamış olunmasıdır. Ayrıca uyarlanan bu ölçek üzerinden ilerleyen süreçte yapılacak başka araştırmalar sonunda elde edilecek olan sonuçların özellikle yükseköğretimde sınıf yönetimi, öğrenme ve öğretme çevresi, akıllı telefon bağımlılığı gibi alanlardaki akademik alan yazına önemli katkılarının olabileceğinin ön görülmesidir.

2. YÖNTEM

2.1. Örneklem Grubu

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarına dair bilgiler aşağıda Tablo 1.'de verilmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin demografik bilgileri

Değişkenler	Cinsiyet		Toplam	
	Kadın	Erkek		
Yaş	19 – 22 yaş	95	31	126
	23 – 26 yaş	29	32	61
Toplam		124 (%66.3)	63 (%33.7)	187
Anabilim Dalı	Türkçe	26	19	45
	Sosyal Bilgiler	18	12	30
	Sınıf	39	18	57
	Okul Öncesi	41	14	55
Toplam		124	63	187

Tablo 1'e göre araştırmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğunu (%66.3) kadın öğrenciler oluşturmaktadır. Özellikle 19-22 yaş arasındaki kadın katılımcıların sayısı tüm katılımcıların %50.8'ini oluşturmaktadır. Anabilim dalları arasında en büyük katılımcı grubu %30.5'le Sınıf öğretmenliği bölümüne aittir. Burada verilen örneklem grubu sayılarına ölçeğin ön uygulama çalışmalarına katılan n=30 öğrenci dahil edilmemiştir.

2.2. İşlem Adımları

Derslerde akıllı telefon siber aylıklığı (DATSA) Ölçeğinin uyarlama çalışmasını yapmak için ilk olarak ölçeği geliştiren kişiler olan Gary Blau ve arkadaşlarından izin (Ek:1) alınmıştır. Daha sonra ölçeğin İngilizce formu, araştırmacının kendisi tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir. Oluşturulan Türkçe form iki dil uzmanına (İngilizce okutmanı) verilerek tekrar İngilizceye çevrilmiştir. Geri çeviri sonrasında ölçeğin Türkçe formunun İngilizce formuna %87 oranında yakın olduğu görülmüştür.

Ayrıca çeviri uzman değerlendirme formu hazırlanarak (belirtke tablosu) ölçeğin İngilizce ve Türkçe formları en az doktora seviyesinde Eğitim bilimleri (2), İngilizce öğretmenliği (1) ve Türkçe öğretmenliği (1) alanından toplamda 4 akademisyene iletme yoluyla gönderilerek ölçek maddelerinin Türkçe'ye uygun olup olmadığı konusunda uzman görüşü alınmıştır. Uzman görüşlerine göre ölçek maddeleri üzerinde bazı düzeltme işlemleri de yapılmıştır. Bunun yanı sıra uzmanlardan maddelerin çalışma grubu için uygunluğunu da incelemeleri istenmiştir. Uzmanlardan gelen dönütler çerçevesinde çeviri ölçek maddeleri tekrar

incelenmiş ve ölçeğe son hali verilmiştir. Bu aşamada ölçekten hiç bir madde atılmamıştır. Düzenlenmiş haliyle ölçekte 16 madde yer almaktadır. Ön uygulama için hazırlanan ölçme aracı öncelikle 30 kişilik bir ön uygulama grubuna uygulanmış ve alınan dönütler sonrasında ölçeğin nihai formu asıl uygulama için 2 haftalık bir sürede 187 öğrenciye uygulanmıştır. Uygulamalar yaklaşık 15 dk sürmüştür. Ölçeğin geçerliği için yapı geçerliğine (açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi) ve benzer ölçek geçerliğine bakılmıştır.

DATSA ölçeğinin güvenilirlik çalışması içinse Cronbach alfa katsayısı ve iki yarı test yöntemi kullanılmıştır. Ayrıca, testin toplam puanlarına göre oluşturulan alt %27 ve üst %27'lik grupların madde ortalama puanları aralarındaki farkları ilişkisiz t-testi kullanılarak sınanmıştır. Araştırmanın verileri SPSS 21.0 ve AMOS 8 programları ile analiz edilmiştir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu: Araştırmacı tarafından oluşturulan ve katılımcılara; cinsiyet, yaş ve öğrenim görülen anabilim dalı sorularının yöneltildiği üç soruluk kısa bir anket formudur.

Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği: Kwon ve arkadaşları (2013) tarafından geliştirilen ancak Türkçe'ye uyarılma çalışmaları Demirci ve arkadaşları (2014) tarafından yapılmış olan Akıllı Telefon Bağımlılığı ölçeği faktör analizi sonunda yedi faktörlü bir yapı ortaya koymuş, maddelerin faktör yüklerinin .35-.82 aralığında değiştiği belirlenmiştir. Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı $\alpha=.95$ 'tir. Ölçeğin diğer ölçeklerle arasındaki korelasyonlar istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Test-tekrar test güvenilirliğinin ise yüksek olduğu ($r=.81$) görülmüştür. İki yarı güvenilirlik analizinde Guttman Splithalf katsayısı .89 olarak saptanmıştır. Bu çalışmada ölçeğin "sosyal ağ bağımlılığı" alt boyutundaki 2 madde kullanılmıştır.

Siber Aylaklık Etkinlikleri Ölçeği: Blanhard ve Henle (2008) tarafından geliştirilen ve Türkçe'ye en son uyarılma çalışmaları Yurdugül ve Yaşar (2013) tarafından yapılan Siberaylaklık Etkinlikleri Ölçeği (SAEÖ) 5'li likert tipinde ve 23 ifadeden oluşan bir ölçektir. Cronbach alfa katsayısına göre siberaylaklık davranışları bireysel boyutun alfa değeri .94, arama siberaylaklık boyutun alfa değeri .77, sosyal siberaylaklık boyutun alfa değeri .84, haber siberaylaklık boyutun alfa değeri ise .76 olarak elde edilmiştir. Bu çalışmada ölçeğin "arama" alt boyutundaki 4 madde kullanılmıştır.

Siber Aylaklık Ölçeği: Blau, Yang ve Ward-Cook (2006) tarafından çalışanların iş başında siber aylaklık düzeylerinin tespiti için geliştirilmiş olan siber aylaklık ölçeğinin orijinali; "tarama siber aylaklığı" 6 madde (alfa değeri .78), "işle ilgili olmayan e-posta siber aylaklığı" 3 madde (alfa değeri .91) ve "etkileşimsel siber aylaklık" 7 madde (alfa değeri .69) olmak üzere toplamda üç alt faktör ve 16 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin üç faktörlü olarak açıkladığı toplam varyans %51'dir. Üç faktörlü yapıya ait DFA değerleri ise $X^2=311.47$; $sd=82$; $CFI=.94$; $AGFI=.90$; $RMSR=.032$; $RMSEA=.061$ 'dir. Bu çalışmada ölçek 16 maddeden oluşan 6'lı (hiçbir zaman (1); nadiren (2); bazen (3); sık sık (4); çoğu zaman (5) ve her zaman (6)) likert şeklinde üniversite öğrencilerine uygulanmıştır.

3. BULGULAR

3.1. Ön Uygulamaya İlişkin Bulgular

DATSA ölçeğinin uyarlanmış ilk hali öncelikle $n=30$ kişilik bir eğitim fakültesi öğrenci grubuna ön uygulama için uygulanmış ve bu uygulama esnasında öğrencilerden anlaşılmayan veya farklı anlamlara geldiğini düşündükleri kelimeleri belirtmeleri ve ölçek formunu yanıtlamaları istenmiştir. Öğrencilerin vermiş oldukları dönütler göz önünde bulundurulmuştur. Bu ön uygulama sonucunda ölçeğin KMO değeri .64 ($X^2=208.89$; $p<.001$) ve güvenilirlik değeri olan Cronbach Alpha ise $\alpha=.81$ bulunmuştur. Ön uygulama sonunda elde edilen bu sonuçlar nihai uygulama için ölçek değerlerinin yeterli olduğuna işaret etmektedir.

3.2. DATSA Ölçeğinin Nihai Uygulamasına İlişkin Bulgular

3.2.1. Açımlayıcı Faktör Analizine (AFA) İlişkin Bulgular

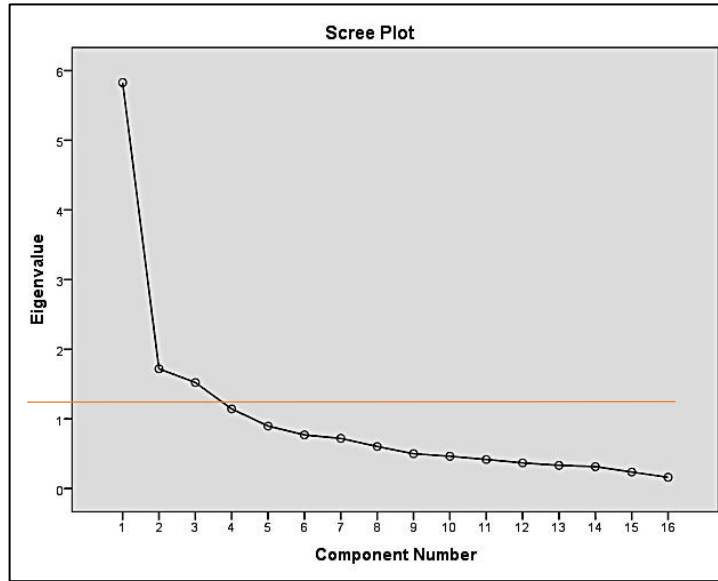
DATSA ölçeğinin geçerlik çalışması kapsamında öncelikle AFA (Açımlayıcı Faktör Analizi) sonuçlarına bakılmıştır. Çünkü ön uygulama sonrasında yapılacak nihai uygulama için ölçeğin KMO değerinin 0,60'tan yüksek olması ve Barlett testinin anlamlı çıkması araştırma verilerinin faktör analizi için uygun olduğunu ve faktör analizi yapılabileceğini göstermiştir (Büyüköztürk, 2007). Bu durumda ölçeğin nihai uygulaması yapılmış ve bu uygulama sonrasında ise ölçeğin nihai geçerlik değeri $KMO=.84$ ($X^2=1294.24$; $p<.001$) olarak bulunmuştur. Bu durumda ölçeğin faktör analizi için uygun olduğu söylenebilir. Bu bağlamda ölçeğe birincil ve ikincil olmak üzere iki ayrı AFA uygulanmıştır.

Yapılan birincil AFA sonuçlarına göre; ölçeğe ait 16 madde için ulaşılan açıklayıcı toplam varyans değerinin tek faktörlü yapı için %63.8 olduğu ve ölçek maddelerine ait madde toplam korelasyon değerlerinin .30 ile .81 arasında değiştikleri görülmüştür. Birincil AFA sonuçlarına ilişkin madde bileşen yüklerine ait bu değerlere dair ham veriler aşağıda Tablo 2.'de verilmiştir.

Tablo 2. DATSA ölçeğinin birincil AFA sonucuna ilişkin madde bileşen yükü değerleri

Madde No	Bileşenler		
	1	2	3
M13	,816	-,213	-,273
M16	,736	-,243	-,256
M12	,733	-,195	-,237
M14	,727	-,198	-,358
M9	,666	-,383	,124
M7	,655	,501	,018
M6	,604	,198	,128
M3	,602	,559	-,005
M2	,560	,308	-,115
M11	,531	-,328	,056
M15	,469	-,228	-,334
M4	,464	,338	,090
M5	,558	,563	,082
M10	,491	-,213	,675
M8	,530	-,212	,564
M1	,300	-,115	,498

Birincil AFA sonrasında ulaşılan bulgulardan bir diğeri ise ölçeğe ilişkin yamaç birikinti grafiği (Scree Plot)'dir. DATSA ölçeğine dair bu grafik incelendiğinde ise Şekil 3.'te görüldüğü gibi ölçeğin orijinalinde olduğuna benzer şekilde gerçekte tek değil üç faktörlü bir yapı arz ettiği (Büyüköztürk, 2007) anlaşılmaktadır.



Şekil 3. DATSA ölçeğine ait yamaç birikinti grafiği

DATSA ölçeğinin bu üç faktörlü yapısını sınamak için sosyal bilimlerde sıklıkla tercih edilen Varimax (dik döndürme) yöntemi kullanılmış ve ölçek maddeleri için ikincil bir açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır. Ölçeğin nihai formundan elde edilen verilere dayalı olarak yapılan ikincil AFA ve dik döndürmeye ilişkin bulgulara göre ise DATSA ölçeğinin üç faktörlü yapısının açıkladığı toplam varyans değeri %56.6'dır. Faktör analizlerinde toplam açıklanan varyans değerinin %40 ve üzerinde olması alan yazın açısından (Kline, 1994) kabul edilebilir bir faktör yapısına işaret etmektedir. Bu durumda ölçeğin birinci faktörünün açıkladığı toplam varyans %23.2; ikinci faktörünün açıkladığı toplam varyans %19.6 ve üçüncü faktörünün tek başına açıkladığı toplam varyans değerinin ise %13.7 olduğu görülmektedir. Ayrıca ölçeğin düzeltilmiş madde-faktör yük puanları arasındaki korelasyon değerlerinin ölçeğin 1. Faktörü olan "Tarama Siber Aylaklığı (TASA)" alt boyutu için .50 ile .82; 2. Faktörü olan "Etkileşimsel Siber Aylaklık (ETSA)" alt

boyutu için .52 ile .80 ve 3. Faktörü olan “Eğlence Siber Aylaklığı (EGSA)” alt boyutu için ise .58 ile .84 arasında değiştiği görülmüştür.

Ölçeğin ikincil AFA sonuçlarına ilişkin daha detaylı bulgular aşağıda Tablo 3.’te sunulmuştur.

Tablo 3. DATSA ölçeğinin ikincil AFA sonuçlarına ilişkin madde faktör yükü değerleri

Madde No ve Madde İfadesi	Faktörler ve Madde Faktör Yükleri			Ortak Varyans
	Faktör1 TASA*	Faktör2 ETSA*	Faktör3 EGSA*	
M13. Derslerde akıllı telefonumdan diğer insanlarla whatsapp, messenger vb. uygulamalar üzerinden çevrimiçi/online olarak anlık mesajlaşırım.	.820			.785
M14. Derslerde akıllı telefonumdan dersle ilgili olmayan kimselere mesaj gönderirim.	.794			.697
M16. Derslerde akıllı telefonumdan dersle ilgili olmayan web sitelerine göz atarım.	.770			.666
M12. Derslerde akıllı telefonumdan diğer insanlarla çevrimiçi/online sohbet ederim.	.735			.632
M15. Derslerde akıllı telefonumdan dersle ilgili ek bilgileri öğrenmek için interneti kullanırım.	.613			.383
M9. Derslerde akıllı telefonumdan dersle ilgili olmayan bilgileri indiririm.	.597			.989
M11. Derslerde akıllı telefonumdan genel/son dakika haber web sitelerine göz atarım.	.508			.391
M3. Derslerde akıllı telefonumdan dersle ilgili olmayan e-postalarımı kontrol ederim.		.806		.675
M7. Derslerde akıllı telefonumdan dersle ilgili olmayan e-postalar alırım.		.791		.757
M5. Derslerde akıllı telefonumdan dersle ilgili olmayan e-posta/e-mail gönderirim.		.786		.635
M2. Derslerde akıllı telefonumdan kişisel eşyalar almak için çevrimiçi/online alışveriş yaparım.		.574		.421
M4. Derslerde akıllı telefonumdan kariyerimle ilgili web sitelerine göz atarım.		.549		.337
M6. Derslerde akıllı telefonumdan eğlence (sinema, tiyatro, konser vb.) ile ilgili web sitelerine göz atarım.		.520		.757
M10. Derslerde akıllı telefonumdan online oyunlar indiririm.			.843	.742
M8. Derslerde akıllı telefonumdan çevrimiçi/online oyun oynarım.			.763	.645
M1. Derslerde akıllı telefonumdan sporla ilgili web sitelerine göz atarım.			.584	.351
Faktör Özdeğerleri	3.720	3.144	2.206	
Açıklanan Varyans	23.251	19.649	13.787	
Toplam Açıklanan Varyansın %	23.251	42.900	56.687	
KMO Yeterlik Ölçütü			.847	
Bartlett’s Testi				X²=1294.243; sd=120; p=.000**

*TASA: Tarama Siber Aylaklığı; ETSA: Etkileşimsel Siber Aylaklık; EGSA: Eğlence Siber Aylaklığı **p<.001

3.2.2. Benzer Ölçek Geçerliliği

DATSA ölçeğinin ölçüt geçerliliğine bakmak adına benzer ölçek geçerliliği incelenmiştir. Bunun için Kwon ve arkadaşları (2013) tarafından geliştirilen ancak Türkçe’ye uyarlama çalışmaları Demirci ve arkadaşları (2014) tarafından yapılmış olan “Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği”ne ait alt boyutlardan biri olan “Sosyal Ağ Bağımlılığı (SAB)” alt boyutundan iki madde ve Blanhard ve Henle (2008) tarafından geliştirilen ve Türkçe’ye en son uyarlama çalışmaları Yurdugül ve Yaşar (2013) tarafından yapılan “Siber Aylaklık Etkinlikleri Ölçeği”ne ait alt boyutlardan biri olan “Arama” alt boyutundan dört madde uyarlanan ölçek maddelerine eklenerek kullanılmıştır. Uyarlaması yapılan ölçek alt boyutları ile bu alt boyutlara ilişkin nihai korelasyon matrisi ve değerleri ise aşağıda Tablo 4.’te verilmiştir.

Tablo 4. DATSA ölçeği alt boyutları ve benzer ölçek alt boyutlarına ilişkin korelasyon değerleri

Boyutlar	SAB	Arama	TASA	ETSA	EGSA
SAB	1.00				
Arama	.545**	1.00			
TASA	.717**	.578**	1.00		
ETSA	.584**	.499**	.553**	1.00	
EGSA	.391**	.381**	.345**	.431**	1.00

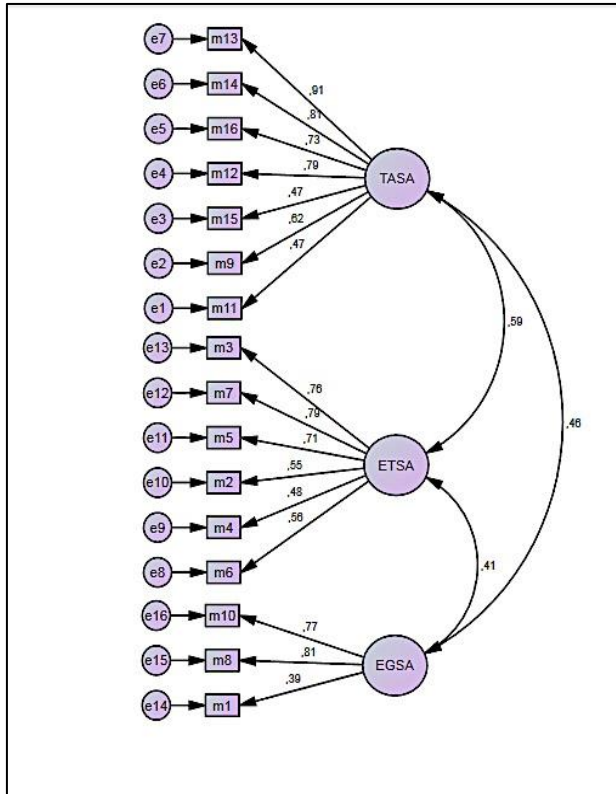
**p<.001

Tablo 4'te görüldüğü gibi DATSA ölçeği alt boyutları ve benzer ölçek alt boyutlarına ilişkin korelasyon değerleri .34 ile .71 arasında değişen değerler almaktadır. Yani DATSA ölçeğinin alt boyutları ile benzer ölçek alt boyutları arasında orta ve yüksek düzey korelasyon derecelerinde farklılaşan pozitif yönlü anlamlı bir ilişki vardır.

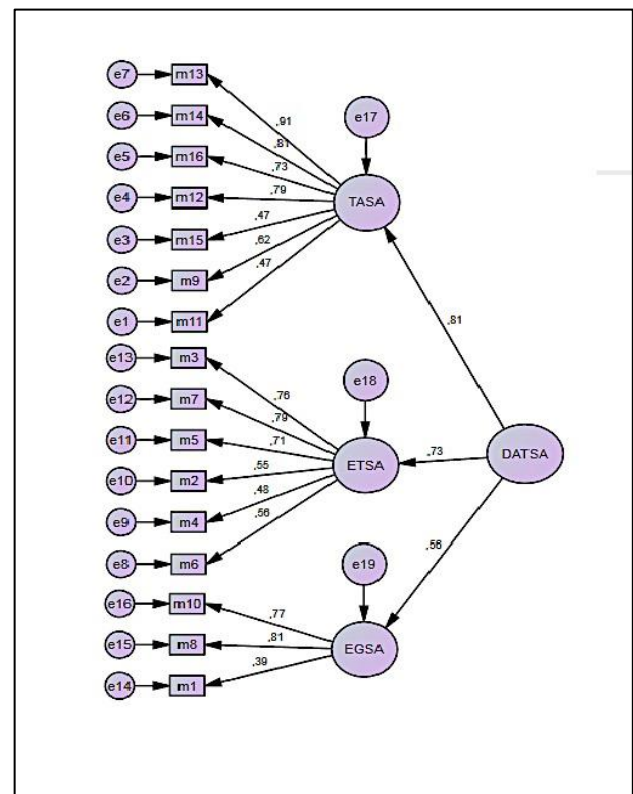
3.2.3. Doğrulayıcı Faktör Analizine (DFA) İlişkin Bulgular

İkincil AFA sonucunda ulaşılan DATSA ölçeğinin 16 maddeden oluşan üç faktörlü yapısı için model veri uyumu birinci ve ikinci düzey DFA ile incelenmiştir. DFA ölçek geliştirme çalışmalarında ölçeğin yapı geçerliğini ölçmek için geliştirilmiş olan bir analiz tekniğidir (Büyüköztürk, 2007).

Yapılan analiz sonunda; DATSA ölçeğine ilişkin faktörler arasındaki korelasyon değerlerinin .41 ile .59 arasında değiştiği görülmüştür. Bu değerler “Tarama Siber Aylaklığı (TASA)” ve “Etkileşimsel Siber Aylaklık (ETSA)” için .59; “Tarama Siber Aylaklığı (TASA)” ve “Eğlence Siber Aylaklığı” için .46 ve “Etkileşimsel Siber Aylaklık (ETSA)” ve “Eğlence Siber Aylaklığı” için ise .41’dir. Bu sonuçlar ışığında faktörler arasında gözlenen bu ilişkilerden yola çıkılarak üç faktörlü yapısal modelin genel üst bir kavramla ilişkilendirilip ilişkilendirilemeyeceğine dair ikinci düzey DFA yapılmıştır. Buna göre ölçeğin birinci ve ikinci düzey DFA sonuçlarına ilişkin AMOS çıktıları aşağıda Şekil 4a. ve Şekil 4b.’de her ikisi birlikte olacak şekilde verilmiştir.



Şekil 4a. Birinci Düzey DFA (K=16)



Şekil 4b. İkinci Düzey DFA (K=16)

Burada Şekil 4a ve 4b birlikte incelendiğinde hata değerleri yüksek ilişki görülen maddelerin tanımlandığı model için ikinci düzey DFA sonucunda hesaplanan uyum iyiliği indeksleri şöyledir: $X^2=237.794$ (sd=101, $p<.001$), $(X^2/sd)=2.35$, GFI=.86, RMSEA=.085, RMR=.132, SRMR=.000, NNFI=.86, CFI=.88. Burada ulaşılan bu nihai uyum iyiliği değerleri çok yüksek olmamakla birlikte özellikle küçük örneklem (bu çalışmada n=187) için kabul edilebilir uyum (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2012) indekslerinin elde edildiği görülmektedir.

3.3. Madde Analizi ve Güvenirliğe İlişkin Bulgular

DATSA ölçeğinin madde analizine ilişkin bulgular aşağıda Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5. DASAÖ Ait Madde Analizi Sonuçları

Madde	Madde Toplam Korelasyonu	Ortalama		t	p
		Üst%27	Alt %27		
M1	.27	2.72	1.21	3.09*	.000
M2	.49	3.64	1.21	5.49*	.000
M3	.53	4.14	1.28	5.12*	.000
M4	.41	4.07	1.14	7.38*	.000
M5	.49	3.57	1.07	4.75*	.000
M6	.53	5.07	1.35	10.64*	.000
M7	.58	4.28	1.28	6.77*	.000
M8	.47	4.57	1.21	8.03*	.000
M9	.59	4.76	1.35	9.65*	.000
M10	.45	3.57	1.06	5.34*	.000
M11	.46	4.71	1.81	7.36*	.000
M12	.64	5.35	1.64	10.13*	.000
M13	.74	5.71	1.85	20.29*	.000
M14	.63	5.00	1.28	9.02*	.000
M15	.39	5.00	2.50	6.21*	.000
M16	.66	4.92	1.42	11.67*	.000

*p<.001

Tablo 5 incelendiğinde bağımsız t-testi sonuçlarına göre DATSA ölçeğine ait tüm maddelerin %27’lik üst ve %27’lik alt gruplar arasındaki ilişki düzeyleri anlamlı bulunmuştur. Ayrıca ölçek maddelerine ait madde toplam korelasyon değerlerinin .27 ile .74 arasında değiştiği anlaşılmaktadır. Başka bir deyişle ölçek maddelerinin tümüyle aynı davranışı ölçmeye yönelik oldukları söylenebilir. Bununla birlikte DATSA ölçeği ve alt boyutlarına ilişkin Spearman Brown iki yarı test güvenirliliği (Tavşancıl, 2006) ve Cronbach Alpha güvenirlilik puanlarına ilişkin ulaşılan bulgular ise aşağıda Tablo 6’da paylaşılmıştır.

Tablo 6. DASAÖ Ait Alpha ve Spearman Brown İki Yarı Test Güvenirliliği Sonuçları

Faktörler	Cronbach’s Alpha (α)	İki Yarı Test Korelasyonu (r)	Maddeler
TASA (Tarama Siber Aylaklığı)	.86	.85	13, 14, 16, 12, 15, 9, 11
ETSA (Etkileşimsel Siber Aylaklık)	.81	.80	3, 7, 5, 2, 4, 6
EGSA (Eğlence Siber Aylaklığı)	.68	.75	10, 8, 1
Ölçek Bütünü (DASAÖ)	.88	.75	

Tablo 6’daki Cronbach Alpha ve Spearman Brown İki Yarı Test Güvenirliliği sonuçları incelendiğinde DATSA ölçeğinden elde edilen puanların güvenirliliğinin yüksek olduğu ifade edilebilir.

4. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Üniversite öğrencilerinin derslerde akıllı telefon üzerinden gerçekleştirdikleri siber aylaklık davranışları, günümüzde üniversite sınıflarında sınıf yönetimi süreçlerini ve öğrenme çevresini çoğu zaman olumsuz etkileyen bir hal almaya başlamıştır. Dolayısıyla öğrencilerin birçoğunun kimi zaman bilerek veya farkında olmayarak gerçekleştirdikleri sınıf içi siber aylaklık davranışlarına ilişkin bu davranışları gösterme düzeylerinin tespit edilmesinin, gelecekte daha etkili öğretim ve öğrenme ortamlarının öğrenciler için nasıl oluşturulabileceğine dair bir fikir vermesi açısından yol gösterici olacağı düşünülebilir.

Üniversite öğrencileri sınıf içerisinde siber aylaklık davranışlarını ise en çok akıllı telefonlar üzerinden gerçekleştirmektedirler. Bu bağlamda yürütülen bu çalışmanın temel amacı, üniversite öğrencilerinin sınıf içi süreçler esnasında sıklıkla başvurdukları akıllı telefon üzerinden siber aylaklık davranış düzeylerini ölçecek bir ölçme aracını Türkçe’ye dilsel, kültürel ve yapısal açıdan uyarlamak ve uyarlanan DATSA ölçeğine ait geçerlik ve güvenirlilik çalışmalarını yapmaktır. Buna göre ölçeğin öncelikle dilsel ve kültürel eş değerlik çalışmaları yapılmış ve %87 oranında ölçekten herhangi bir madde atılmasına gerek olmadığına karar verilmiştir. Ancak çevirisi yapılan her ölçek maddesinin başına çalışmanın amacına uygun şekilde “Derslerde akıllı telefonumdan...” ifadesi eklenmiştir. Daha sonra ölçek yeniden alan uzmanlarına sunulmuş ve gelen dönütler neticesinde son düzeltmeler yapılarak 30 üniversite öğrencisi üzerinde bir ön uygulama gerçekleştirilmiştir. Ön uygulama sonrasında ölçek maddelerine son halleri verilerek ölçek nihai ölçek

formuna dönüştürülmüştür. Buna göre ölçek nihai formu 16 maddeden oluşan 6'lı likert şeklinde üniversite öğrencilerine uygulanmıştır.

Uygulama sonunda ulaşılan ölçek puanları üzerinde yapılan AFA ve DFA sonuçlarına göre; DATSA ölçeği tıpkı orijinalinde olduğu gibi üç faktörlü bir yapı arz etmektedir. Bu faktörlerden tarama siber aylaklığı ile etkileşimsel siber aylaklık isimli iki faktör orijinal ölçek formunda olduğu gibi aynı isimle kullanılmıştır. Ancak orijinal ölçekte e-posta siber aylaklığı olarak geçen faktör, bu çalışmada uyarlanmış olan DATSA ölçeğinde eğlence siber aylaklığı olarak yeniden adlandırılmıştır. Ayrıca ölçek maddelerinin neredeyse tamamının (TASA faktöründeki 11. madde hariç) toplandıkları faktörler altındaki yerlerinin değiştiği görülmüştür. Bu durumun nedeninin; çeşitli kültürel farklılıklardan, özellikle de iki farklı örneklem arasındaki internet ve akıllı telefon kullanım alışkanlıklarının farklılıklarından kaynaklı olabileceği düşünülebilir.

DATSA ölçeğinin cronbach alfa güvenirliği .88 çıkmıştır. Ölçeğin KMO değeri ise .84 'tür. Ölçeğin üç faktörlü olarak açıkladığı toplam varyans %56.6'dır. Ölçeğin alt boyutları için öz değerleri ve varyansları: Eğlence siber aylaklığı için 1.522 (%9.5) 3 madde; Etkileşimsel siber aylaklık için 1.719 (%10.7) 6 madde; Tarama siber aylaklığı için ise 5.829 (%36.4) 7 maddedir. Ölçeğin puanlamasında hiçbir zaman (1); nadiren (2); bazen (3); sık sık (4); çoğu zaman (5) ve her zaman (6) şeklinde 6'lı likert kullanılmıştır. Buna göre, ölçekten alınabilecek minimum puan 16; maksimum puan ise 96'dır.

AFA sonuçlarına göre ölçeğin düzeltilmiş madde-faktör yük puanları arasındaki korelasyon değerlerinin "Tarama Siber Aylaklığı (TASA)" boyutu için .50 ile .82; "Etkileşimsel Siber Aylaklık (ETSA)" boyutu için .52 ile .80 ve "Eğlence Siber Aylaklığı (EGSA)" boyutu için ise .58 ile .84 arasında değiştiği görülmektedir. Ölçeğin alt faktörleri ve benzer ölçek alt boyutları arasındaki ilişki düzeyi .34 ile .71 arasında değişim göstermektedir. Buna göre ölçeğin boyutları ve benzer ölçek alt boyutları arasında pozitif yönde orta ve yüksek dereceli ilişkiler olduğundan bahsedilebilir. DFA sonuçlarına göre, faktörler arasında hesaplanan ilişki katsayısının .39 ile .91 arasında değiştiği görülmektedir. Ölçeğin uyum değerleri: $X^2=237.794$ (sd=101, $p<.001$), $(X^2/sd)=2.35$, GFI=.86, RMSEA=.085, RMR=.132, SRMR=.000, NNFI=.86, CFI=.88'dir. Bu sonuçlar nispeten düşük olmakla birlikte küçük örneklem için kabul edilebilir düzeyde bir uyum (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2012) olduğu söylenebilir.

Ölçeğin tüm maddelerinde %27'lik üst ve %27'lik alt gruplar arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. Ölçekte yer alan maddelerin madde-toplam korelasyonları ise .27 ile .74 arasında değişmektedir. Buna göre, ölçekteki maddelerin güvenilirliklerinin genel olarak yüksek ve aynı davranışı ölçmeye yönelik oldukları söylenebilir. Sonuç olarak, DATSA ölçeğinin günümüz ve sonrasında üniversite öğrencilerinin derslerde sergiledikleri siber aylaklık davranış düzeylerinin araştırılmasında kullanılabilir, geçerli ve güvenilir bir araç olarak değerlendirilebileceği ortaya konmuştur.

Bu noktada araştırmacılar için öneriler şunlar olabilir; araştırmacılar, üniversite öğrencilerinde siber aylaklık davranışı üzerine yapacakları sonraki çalışmalarda, Derslerde Akıllı Telefon Siber Aylaklığı Ölçeği'ni kullanarak bu ölçeğin geçerliğine (yordayıcı ve çapraz geçerlik gibi) ve güvenirliğine (test-tekrar test güvenirliği gibi) ilişkin ek kanıtları araştırabilirler. DATSA ölçeğinin yapı geçerliği farklı ve daha büyük örneklem üzerinde de incelenebilir.

KAYNAKÇA

- Akbulut, Y., Dönmez, O. & Dursun, Ö. Ö. (2017). Cyberloafing and social desirability bias among students and employees. *Computers in Human Behavior*, 72, 87-95.
- Akbulut, Y., Dursun, Ö. Ö., Dönmez, O. & Şahin, Y. L. (2016). In search of a measure to investigate cyberloafing in educational settings. *Computers in Human Behavior*, 55, 616-625.
- Andreassen, C. S., Torsheim, T. & Pallesen, S. (2014). Predictors of use of social network sites at work—a specific type of cyberloafing. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 19, 906-921.
- Arabacı, İ. B. (2017). Investigation faculty of education students' cyberloafing behaviors in terms of various variables. *TOJET: The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 16 (1), 72-82.
- Arabacı, İ. B. & Polat, M. (2013). Dijital yerliler, dijital göçmenler ve sınıf yönetimi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(47), 11-20.
- Askew, K., Buckner, J. E., Taing, M. U., Ilie, A., Bauer, J. A. & Covert, M. D. (2014). Explaining cyberloafing: The role of the theory of planned behavior. *Computers in Human Behavior*, 36, 510-519.

- Bağrıaçık Yılmaz, A. (2017). Lisansüstü öğrencilerinin siber aylaklık düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi: Karma bir çalışma. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD), 18(2), 113-134.
- Blau, G., Yang, Y. & Ward-Cook, K. (2006). Testing a measure of cyberloafing. Journal of Allied Health, 35(1), 9-17.
- Büyüköztürk, Ş. (2007). Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı: İstatistik, araştırma deseni, SPSS uygulamaları ve yorumu (7. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Candan, H. & İnce, M. (2016). Siber kaytarma ve örgütsel bağlılık arasındaki ilişkinin incelenmesine yönelik emniyet çalışanları üzerine bir araştırma. Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 9(1), 229-235.
- Çınar, O. & Cinisli, Z. (2018). Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü Öğrencilerinin Siber Aylaklık Davranışları. Beden Eğitimi ve Spor Araştırmaları Dergisi (BESAD), 10(1), 39-48.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. & Büyüköztürk, B. (2012). Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve LISREL uygulamaları (2. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Demir, Ö. & Seferoğlu, S. S. (2016). Bilgi okuryazarlığı, internet bağımlılığı, sanal aylaklık ve çeşitli diğer değişkenlerin sanal zorbalık ile ilişkisinin incelenmesi. Online Journal of Technology Addiction & Cyberbullying, 3(1), 1-26.
- Demirci, K., Orhan, H., Demirdas, A., Akpınar, A. & Sert, H. (2014). Validity and reliability of the turkish version of the smartphone addiction scale in a younger population. Bulletin of Clinical Psychopharmacology, 24(3), 226-234.
- Ergün, E. & Altun, A. (2012), Öğrenci gözüyle siber aylaklık ve nedenleri. Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama, 2(1), 36-53.
- Gökçearslan, Ş., Kuşkaya Mumcu, F., Haşlaman, T. & Demiraslan Çevik, Y. (2016). Modelling smartphone addiction: The role of smartphone usage, selfregulation, general self-efficacy and cyberloafing in university students. Computers in Human Behavior, 63, 639-649.
- Hayıt, T. & Dönmez, O. (2016). Üniversite öğrencilerinin siber aylaklık profilleriyle bilişsel kapılma düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 5(Özel Sayı), 146-150.
- İnce, M., & Gül, H. (2011). The relation of cyber slacking behaviors with various organizational outputs: Example of Karamanoğlu Mehmetbey University. Journal of Scientific Research, 52(4), 507-527.
- Jia, H. H. (2008). Relationships between the big five personality dimensions and cyberloafing behavior. (Doctoral Dissertation). Retrieved from Proquest Digital Dissertations.
- Kaplan, M. & Çetinkaya, A. Ş. (2014). Sanal kaytarma ve demografik özellikler açısından farklılıklar: Otel işletmelerinde bir araştırma. Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi, 25 (1), 26-34.
- Karaoğlu Yılmaz, F.G., Yılmaz, R., Öztürk, H.T., Sezer, B. & Karademir, T. (2015). Cyberloafing as a barrier to the successful integration of information and communication Technologies into teaching and learning environments. Computers in Human Behavior, 45, 290-298.
- Keklik, B., Kılıç, R., Yıldız, H. & Yıldız, B. (2015). Sanal kaytarma davranışlarının örgütsel öğrenme kapasitesi üzerindeki etkisinin incelenmesi. Business and Economics Research Journal, 6 (3), 129-144.
- Keser, H., Kavuk, M., & Numanoglu, G. (2016). The relationship between Cyber-Loafing and internet addiction. Cypriot Journal of Educational Science, 11(1), 37-42.
- Kline, P. (1994). An easy guide to factor analysis. New York: Routledge.
- Kurt, M. (2011). Siber aylaklık davranışlarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi. 5th International Computer & Technology Symposium, Proceedings Book (Ed. Genç, Z. 22-24 September), Fırat Üniversitesi, 935-941.
- Lieberman, B., Seidman, G., McKenna, K. Y. A., & Buffardi, L. E. (2011). Employee job attitudes and organizational characteristics as predictors of cyberloafing. Computers in Human Behavior, 27, 2192-2199.
- Lim, V. K. G. & Chen, D. J. Q. (2012). Cyberloafing at the workplace: gain or drain on work? Behaviour & Information Technology, 31(4), 343-353.

- Mihçı, P. & Kılıç Çakmak, E. (2017). Öğrenci siber sağlık ölçekleri geliştirme çalışması. GEFAD/GUJGEF 37(2), 457-491.
- Özcan, S., Gökçearslan, Ş. & Yüksel, A. O. (2017) An investigation of the relationship between cyberloafing and academic motivation among university students. Trends in Distance Education: Theories & Methods içinde (s. 725-733) DOI: 10.14527/9786053188407.52
- Özdem, G. & Demir, A. (2015). Okul yöneticilerinde sanal kaytarma davranışı. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 11(3), 1029-1042.
- Özkalp, E., Aydın, U. & Tekeli, S. (2012). Sapkın örgütsel davranışlar ve çalışma yaşamında yeni bir olgu: Sanal kaytarma (Cyberloafing) ve ilişkilerine etkileri. Çimento İşveren Endüstrisi İşveren Dergisi, 26 (2), 18-33.
- Prasad, S., Lim, V. K., & Chen, D. J. (2010). Self-regulation, individual characteristics and cyberloafing. PACIS 2010 Proceedings. Paper 159. Retrieved from <http://aisel.aisnet.org/pacis2010/159>
- Sağır, M. & Ataş, M. (2017). Öğretmenlerin sanal kaytarma davranışları ile zaman yönetimi becerileri arasındaki ilişki. Turkish Journal of Teacher Education, 6(2), 74-91.
- Seçkin, Z. & Kerse, G. (2017). Üniversite öğrencilerinin sanal kaytarma davranışları ve bu davranışların çeşitli değişkenler açısından incelenmesi: Ampirik bir araştırma. Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 9 (1), 89-110.
- Tavşancıl, E. (2006). Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi (3. Baskı). Ankara: Nobel Yayınları.
- Ulusoy, H. & Gültekin Benli, D. (2017). Akademisyenlerin sanal kaytarma davranışları: Bir kamu üniversitesi örneği. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 10(54), 924-934.
- Ünal, Ö. F. & Tekdemir, S. (2015). Sanal kaytarma: Bir kamu kurumunda ampirik bir araştırma. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 20(2), 95-118.
- Varol, F. & Yıldırım, E. (2017a). Cyberloafing in higher education: Reasons and suggestions from students' perspectives. Tech Know Learn, 1-14.
- Varol, F. & Yıldırım, E. (2017b). Siberaylaklık: Öğretmen adayları ve mobil teknolojiler. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 13(3), 1046-1057.
- Varol, F. & Yıldırım, E. (2018). An examination of cyberloafing behaviors in classrooms from students' perspectives. Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry (TOJQI), 9(1), 26-46.
- Yağcı, M. & Yüceler, A. (2016). Kavramsal boyutlarıyla sanal kaytarma. International Journal of Social Sciences and Education Research, 2(2), 663-673.
- Yaşar, S. (2013). Üniversite öğrencilerinin denetim odağı ve bilgisayar laboratuvarına yönelik tutumlarının siber aylaklık davranışlarına etkisi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Yıldız, H., Yıldız, B. & Ateş, H. (2015). Sanal kaytarma davranışlarının sergirilmesinde örgütsel adalet algısının rolü var midir? Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi, 10(2), 55-66.
- Yılmaz, N., Doğanalp, S. & Durmaz, T. V. (2016). Lisansüstü öğrencilerde tezden kaytarma davranışları. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3(25), 205-228.
- Yılmaz, F. G. K., Yılmaz, R., Oztürk, H. T., Sezer, B., & Karademir, T. (2015). Cyberloafing as a barrier to the successful integration of information and communication technologies into teaching and learning environments. Computers in Human Behavior, 45, 290-298. <http://dx.doi.org/10.1016/j.chb.2014.12.023>

Ek:1. Ölçek İzni

← → Güvenli | https://mail.google.com/mail/u/0/#inbox/162de28d7685176c

MUS ALPARSLAN
ÜNİVERSİTESİ

Posta - 1.428 ileti dizisinden 2

E-POSTA YAZ

Gelen Kutusu

Yıldızlı

Gönderilmiş Postalar

Taslaqlar

Deleted Messages

Önemsiz Elektronik Posta

Diğer

Murat

research_permit (Gelen Kutusu)

Murat POLAT <m.polat@alparslan.edu.tr> 16:47 (20 saat önce)

Alıcı: gblau

Hello sir, my name is Murat Polat.

I would like to adapt the scale you used in your research titled "Testing a Measure of Cyberloafing" to Turkish. Very pleased if you allow me to use your scale.

Thank you.

Gary Blau 18:37 (18 saat önce)

Alıcı: bana

İngilizce > Türkçe İletiyi çevir İngilizce için kapat

Hi Murat - sure, please use this scale and revise it as you need to for your research 😊

Gary Blau, PhD